

Az LHH program mint egy LEADER típusú kezdeményezés a fejlesztéspolitikában

Varga Péter
Millefolium Stratégia Kft.
2009. október 27.

Keretek

Leader

- Az eredeti Leader (közösségi kezdeményezés) tervezési módszer alkalmazása az elemzéshez
- Új utak feltárása a vidéki térségeket célzó fejlesztéspolitikában
- A helyi erőforrások mobilizálása, a nagy fejlesztési rendszerek által lefedetlen területek csökkentésére
- Önkéntes jelentkezés a programba
- A hajtóerők között nem szerepel a működés finanszírozási lyukak betömése
- Egyszerű adminisztráció
- Együttműködésre alapozott kultúra
- **Az EMVA források felhasználásakor alkalmazott módszertan több pontban eltér**

LHH

- Politikai szintről indított kezdeményezés
- A fejlesztéspolitikai eszközrendszer alacsony hatása az érintett térségekben
- Változó cél és eszközrendszer
- Változó adminisztráció
  - Pályázat, vagy nem pályázat
  - Három tervezési segédlet
- Tervezési módszertan központi vezérlés (események, ütemezés)
- Kötelezően ajánlott részvétel
- Kevés idő (politikai szempontokhoz rendelve)
- Egyéni érdekérvényesítésre alapozott kultúra
  - A térségi erős emberek megkerülhetetlenek
- Bizalmatlanság

Program célja

Leader

- A vidéki térségekben zajló fejlesztési tevékenységek minden ágazatában **helyi szinten résztvevő**, állami vagy magán szereplők **innovatív kezdeményezéseinek az ösztönzése**
- Az így nyert tapasztalatok eredményeinek **megismertetése** a szűkebb és tágabb közösségben
- A különböző tagállamok vidéki szereplői közötti **együttműködések** támogatása, amelyek keretében a résztvevők fel kívánják használni a máshol tanultakat, illetve együtt akarnak dolgozni bizonyos projekteken

LHH

- Változó célrendszer
- Kiinduló állapot:
- Végleges állapot:
  - 33 kistérség fejlesztése
  - a támogatási rendszer egészének megújítása (komplexitás, innovativitás, mérlegelés)

Célok	<ul style="list-style-type: none"> Integratív fejlesztés: <ul style="list-style-type: none"> A helyi gazdaságban idők és erőforrások érvényesítésének javítása; A térszociális kohézió erősítése és a területi szegregáció elkerülése; Magasabb színvonalú megvalósítások; A közösségi felelősség erősítése; szociális, helyi közösségek erősítése. 	<ul style="list-style-type: none"> Humán erőforrások tudásközlésének erősítése 	<ul style="list-style-type: none"> A természeti és kulturális értékek megőrzésének erősítése
Prioritások	Komplex humán-erőforrás- és közszolgáltatás fejlesztés	Komplex térségi gazdaságfejlesztés	Fenntartható komplex környezeti és infrastrukturális fejlesztés
Művelések	<ol style="list-style-type: none"> 1.1. A köznevelés kivételével és másodlagos javítása 1.2. A szociális és munkaügyi szolgáltatások kivételével és másodlagos javítása 1.3. Egészségügyi ellátás javítása 1.4. A szociális gazdaság bővítése 1.5. A helyi gazdaság és vállalkozási szegregáció csökkentése 1.6. A közösségi kulturális értékek nemzeti szinten történő megőrzése, a civil társadalom erősítése 	<ol style="list-style-type: none"> 2.1. A gazdasági és az életmódbeli típusok szerepének csökkentése; a szociális, kulturális, gazdasági fejlesztések támogatása 2.2. Technológiai fejlesztések támogatása 2.3. A gazdasági kapcsolatok bővítése; a térségekben belüli, a megközelítési (fok, vertikális, horizontális) 2.4. Az új szociális gazdaságok bővítése (pártnyi, szociális, innovatív) 	<ol style="list-style-type: none"> 3.1. Az egészséges ivóvíz biztosítása, alternatív szennyvíztisztítás 3.2. A természeti értékek fenntartható hasznosítását elősegítő fejlesztések 3.3. A megújuló energiák hasznosítását és a hálóközpontú energia-hasznosítást elősegítő fejlesztések 3.4. Közbiztonságfejlesztés és új lakóhelyek megteremtése 3.5. Széleskörű Internet és IKT fejlesztés

Millefolium

Módszertan célja (1)

Leader

- A helyi kezdeményezések megerősítése, a helyi humán és anyagi erőforrások mobilizációja
- A nyilvánosság és a helyi irányítás (mint engedélyező) megerősítése
- A lehetséges külső ösztönzések és támogatás mobilizációja

LHH

- Többforrás hatékonyságot támogató kijuttatása
  - Elosztása (fókuszálás, regionális tőzsde)
  - Illesztése (futófejlesztések, működtetés)
  - Újfajta forrásallokációs mechanizmus (zsűri)
- Helyi fejlesztési ismeretek és együttműködések fejlesztése
  - kapcsolódó programok (OFA, munkaszervezet támogatás)
- Minden kistérség részesüljön a forrásokból
- A kistérségeken belül a leghátrányosabb helyzetű település-csoportok (de ne feltétlenül minden kis település) részesüljenek a fejlesztések hatásából

Millefolium

Módszertan célja (2)

Leader

LHH

- Leghátrányosabb helyzetű Társadalmi csoportok (különösen a romák) is részesüljenek a fejlesztések hatásából
- A fejlesztések járuljanak hozzá a gazdaság élénkítéséhez, munkahelyek teremtéséhez
- Az oktatás – foglalkoztatás – lakhatás – egészség komplex fejlesztése valósuljon meg
- A fejlesztések indokoltsága legyen közvetlenül levezethető a kistérség helyzetéből
- Teljes körűen érvényesüljön a partnerség, különösen a romák bevonása

Millefolium

A területalapú megközelítés

Leader

LHH

- A LEADER-térség olyan terület, amelynek lakói a „helyi identitást” (otthon-érzet) közösen élik meg
  - A területnek **összefüggőnek** és megfelelő méretűnek kell lennie ahhoz, hogy biztosítani tudja az életképes fejlesztési stratégia fenntartásához szükséges emberi, pénzügyi és gazdasági erőforrásokat
  - „lyukas kistérségek” nagy települések esetén
- A fejlesztendő területeket a program jelölte ki
  - Nem volt elvárás az önkéntes „csatlakozás”, terület kialakítás
  - A területi szinergiák nem, vagy csak kis mértékben érvényesültek
  - Negatív hatásként jelentkezett a központok forrás elszívó hatása

Millefolium

Az alulról építkező megközelítés

Leader

- A helyi akciócsoportok döntéshozatali felhatalmazással rendelkeznek a helyi fejlesztési programok kidolgozása és megvalósítása terén
- A helyi szereplők közvetlenül bekapcsolódnak a saját mindennapi életüket meghatározó fejlesztési folyamatokba
- Az alulról építkező tervezéssel és megvalósítással bizonyítottan együtt jár az erőforrások felhasználásának fokozott hatékonysága

LHH

- Kistérségi Fejlesztési Bizottságok, alakítása, átalakítása („több kalap”)
- KFB a TKT Tanácsának albizottsága
- Döntést a TKT Tanácsa hozta
- Tervezési tanácsadás külső cégek megbízásával, ÁROP
- A leszakadó rétegek becsatlakozását támogató program, TÁMOP
  - Nem indult el
- Az érintettek bekapcsolódását támogató OFA képzés
  - Nyolc hónapos késés
- TKT munkaszervezet támogatása, ÁROP
  - Időben elindult
- Kistérségi Koordinátorok
  - támogatták a tervezést,
  - érintettek bekapcsolása
  - Információ továbbítás

Millefolium

Sajátos irányítási és finanszírozási módszerek (1)

Leader

- A helyi akciócsoportokban az üzleti élet és a civil társadalom képviselőinek ugyanannyi szavazati joguk van, mint a közszférának
- A helyi pénzügyi támogatás és irányítás „LEADER- módszere” kiegyenlíti a megszilárdult hatalmi pozíciókat és erősíti a kiegyensúlyozott hatalomelosztást
- Az önálló pénzügyi felelősség lehetővé teszi a helyi bankok, hitelintézmények és vállalkozások jobb bevonását a projektek finanszírozásába

LHH

- A keretek betartásával, helyi javaslat a tematikus forrásokat lekötő projektekre
- Három szintű döntéshozás
  - Döntés 1 – projektsomagról, TKTT
  - Döntés 2 – projektsomagról, zsűri
  - Döntés 3 – projektről KSZ BB
- A projektek a normál projekt csatornába kerülnek (pályázat, BB, szerződés, beszámolás, elszámolás)
- Az NFÜ-n belül a projekt csomagok és projektek menedzselésére programiroda működik

Millefolium

Sajátos irányítási és finanszírozási módszerek (2)

Leader

LHH

KFB összetétele:

- szavazati joggal:
  - a TKT mikro-térségeit képviselő **polgármesterek** (3-5 fő),
  - a legkisebb népességszámú, periférikus elhelyezkedésű települések **polgármesterei** (2-5 fő),
  - a térség **országgyűlési képviselőinek** képviseletében (1 fő)
  - a **kisebbségi önkormányzatok** képviseletében (2-5 fő)
  - térségi **civil szervezetek és vállalkozók** delegátusai (2-5 fő)
- tanácskozási joggal az önkormányzati és állami intézmények, továbbá a LEADER akciócsoportok vagy helyi vidékfejlesztési közösségek képviseletében:
  - a **fő közszolgáltatások** (szociális és gyermekvédelmi, közoktatási és kulturális, egészségügyi területek) képviselői (intézményvezetők 2-4 fő)
  - a **munkaügyi központ** képviselője (1 fő)
  - a **helyi vidékfejlesztési közösség(ek)** illetve LEADER csoport(ok) képviselője (1-2 fő)

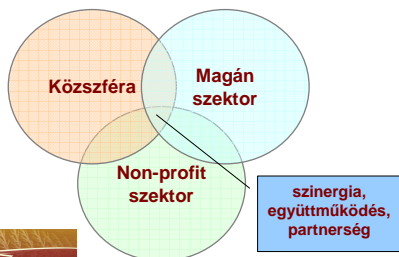
Millefolium

Háromoldalú partnerség

Leader

LHH

- A fejlesztésben megvalósuló partnerség egy definíciója:
  - „Egyének és szervezetek a közszféra, az üzleti élet és a civil társadalom köréből, önkéntes, kölcsönösen gyümölcsöző, innovatív kapcsolatokat kezdeményeznek közös társadalmi célkitűzések megvalósítása érdekében, forrásaik és kompetenciáik egyesítése révén.”

Millefolium

- Partnerség a KFB-ben, többségben az önkormányzatok és a közszolgáltatók
  - „több kalap”
- A tervezés során elvárás volt minimum három tematikus kerekasztal szervezése
- A célcsoportot a munkacsoport választotta ki a helyzetfeltárás alapján
- A tanácsadók legtöbbször a minimális három kerekasztal megtartását választották
- A módszertanban hangsúlyoztuk, hogy a célcsoport „egyedül” vegyen részt
  - Bizalomhiány

A partnerség láthatatlan erőforrás, a hazai fejlesztésben résztvevő szereplők azonban még a láthatókban sem bíznak

„A helyi akciócsoport vezetői megérkeznek az akciócsoport találkozájára. Mindnyájan kalapot viselnek, amelyen saját szervezetük jelvénye van. Egyikük a Tipparary faluközösséget, másikuk a Cow Milk (tehéntej) vállalkozást, a harmadik a Tipparary Jövőéért egyesületet képviseli.

A ruhatárba érkezve az alsó polcra teszik jelvényes kalapjaikat, és a felső polcra mindannyian leveszik a Tipparary LEADER- csoport jelvénnel ellátott sapkáikat, mielőtt bemennek a terembe. Erről szól a partnerség!”

(Michael Lynch)

Millefolium

A tevékenységek újító jellege

Leader

- A megújulást, új szemléletet, az újítások középpontba helyezését a vidéki emberek sajátos szükségletei indokolják
- A mai gazdasági környezetben létkérdés, hogy a mezőgazdaság mellett új vagy kiegészítő megélhetési lehetőségeket találjanak
- A LEADER újító jellege a helyi erőforrásokra támaszkodó, új ötleteken alapuló, változatosabb kereskedelem, ipar és szolgáltatások támogatását jelenti

LHH

- Best practice adatbázis, kidolgozott mintaprogramok
  - Nem készült el
- Innovatív programok bemutatása
  - Wifi falu
  - Gyermekesély program
- Vegyes fogadtatás helyben
- Többször az illetékes IH állt ellen a innovatív programok befogadásának

Millefolium

A tevékenységek közötti kapcsolatok – integrált, ágazatközi megközelítés

Leader

- Az ágazatközi megközelítés „a vidéki gazdaság fejlesztésére irányuló tevékenységek közötti kapcsolatot” jelenti
- A különböző ágazatok összekapcsolásának sikeréhez a LEADER-ben legalább két feltételnek kell teljesülnie:
  - az integrált megközelítést értő irányításnak helyi szinten
  - a különböző ágazatok közötti horizontális szakmapolitikai egybehangolásának nemzeti szinten

LHH

- Igényként megfogalmazódott
- A források lekötése és az ütemezés betartása fontosabb prioritás volt
- A tervezésben közreműködött tanácsadókon múltott a szempont érvényesítése
- Az innovációhoz hasonlóan az IH-k és a minisztériumok ellenállása volt tapasztalható

Millefolium

Hálózatépítés, térségek közötti és nemzetközi együttműködés

Leader

- A LEADER csoportok közötti hálózatépítés a feltétele annak, hogy a helyben szerzett tapasztalatok és átadható eredmények terjesztése, cseréje, a munkamódszerek és tudás továbbadása megtörténhessen
- A helyi akciócsoportok térségek közötti és a nemzetek közötti együttműködése, továbbá a nemzetközi hálózatokkal, egyetemekkel, kutatással és fejlesztéssel stb. kiépített kapcsolatai sikertörténetként épülnek be az EU regionális politikájába

LHH

- Tanácsadói konzorciumok saját régiójukon belül biztosították
- A tervezés közben a konzorciumok között szerveztünk tudásmegosztást
- Hálózat fenntartásának kérdése nyitott (programiroda?)
- Program értékelése, monitorozása, hatásvizsgálata?

Millefolium

Leader összefoglalás

- A LEADER módszertan a kapcsolaton és a kommunikáción alapszik
- A kölcsönös bizalomra és elkötelezettségre épülő helyi partnerségre épül (egyenlő felek közötti kapcsolat)
- További kulcsszavak az innováció és a kreativitás, amelyek a programot olyan kísérleti műhelyként írják le, amely a magatartások és értékek megváltoztatását, a politikai, szakmai és földrajzi határokon átívelő együttműködést, az új üzleti vállalkozásokat és munkahelyeket, termékeket és szolgáltatásokat, új termelési és marketing módszereket létrehozó innovatív gondolatok megszületését célozza meg.
- A LEADER a térségi fejlesztés egy módja amely alkalmas a társadalmi erőforrások mobilizálására, szinergiák létrehozására
- Az eredeti LEADER módszertan nem a hazai viszonyokra készül, alkalmazásához leginkább időre és kommunikációra van szükség

Millefolium

LHH összefoglalás

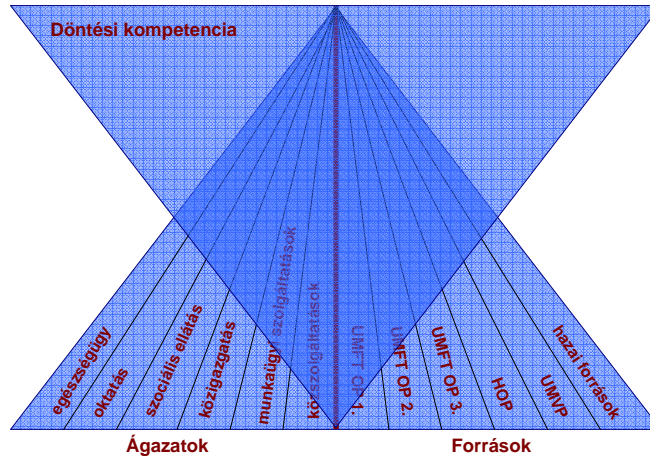
- Bátor „rafting” projekt
- Sok rész- és egyéni érdek összehangolása, kezelése, semlegesítése
- A fejlesztéspolitika **intézmény**rendszerének parciális érdekei és a helyi politikai hatalom vélt politikai célú érdekei között lavírozott
- A kitűzött célok részlegesen teljesültek
  - Tervezési problémák
  - Intézményi problémák
  - Eljárásrendi problémák
- Első, átmeneti lépés a forrás központú fejlesztési rendszer lebontására

- Nem LEADER projekt
  - Nem önkéntességen alapszik
  - Gyenge a helyi együttműködés
  - Forrás centrikus
  - Túl sok kontroll, szűk mozgástér
  - Hiányzik az innováció

Millefolium

Ma a piramis alján lévőkől várjuk el hogy az elkülönült rendszereket és forrásokat integráltan használják fel a saját és a közösség érdekében

Élethelyzete (+,-)
Célja
Erőforrása

Élethelyzete (+,-)
Célja
Erőforrása

Élethelyzete (+,-)
Célja
Erőforrása